

BMMYK

**BM Mülteci
Örgütü**

ORGANİZE ÇETELERİN MAĞDURLARIYLA İLGİLİ MÜLTECİ TALEPLERİ KILAVUZ NOTU

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

Uluslararası Koruma Bölümü

Cenevre

Mart 2010

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, hukuki konulardaki işbu rehberleri, *Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Tüzüğünde* belirtilen yetkisi ve *Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi* Madde 35 ve *1967 Protokolü* Madde II ile bağlantılı olarak müteakip Genel Kurul Kararları uyarınca yayımlamaktadır. İşbu Notlar uluslararası hukuki standartları, içtihatları ve ilgili diğer belgeleri inceleyerek ilgili tematik alanda kılavuzluk sağlamayı amaçlamaktadır.

Kılavuz Notları genel kullanıma açıktır ve Refworld, <http://www.refworld.org> adresinde mevcuttur. İşbu Notta yer alan belirli hususlara ilişkin her türlü soru, e-posta adresi HQPR02@UNHCR.ORG olan, Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Koruma Bölümünün Genel Hukuki Danışmanlık Birimine yönlendirilebilir.

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ.....	1
II. ÇETELERE VE UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ	1
III. ORGANİZE ÇETE MAĞDURLARININ TİPOLOJİSİ.....	4
a) Çete faaliyetlerine direniş.....	4
b) Eski ve mevcut çete üyeleri.....	5
c) Devletin çete karşıtı politikalarının ve faaliyetlerinin mağdurları ve bu politika ve faaliyetlere yönelik eleştiriler.....	5
d) Aile üyeleri.....	6
IV. HUKUKİ ANALİZ.....	6
a) Haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu.....	7
b) Zulmü uygulayan kişi veya kurumlar.....	8
c) Bir Sözleşme gerekçesi ile bağlantı.....	10
d) Sözleşme gerekçeleri.....	10
<i>(i) Din.....</i>	<i>11</i>
<i>(ii) Irk ve tabiiyet.....</i>	<i>11</i>
<i>(iii) “Belirli bir Sosyal Gruba Mensubiyet”</i>	<i>12</i>
<i>(iv) Siyasi görüş.....</i>	<i>16</i>
e) Dahili kaçış alternatifi.....	18
f) Mülteci statüsü haricinde kalma.....	19
<i>(i) Çetelerle ilgili sığınma talepleri bağlamında, mülteci statüsü haricinde tutabilen eylemler</i>	<i>19</i>
<i>(ii) Bireysel sorumluluk.....</i>	<i>20</i>
V. SONUÇ.....	20

I. GİRİŞ

1. Çete şiddeti dünyadaki bazı ülkelerde günlük yaşamın bir özelliğidir. Çeteler ya da çete kültürü toplulukların tamamında hakim olabilir. Şiddet erkekleri, kadınları ve çocukları benzer şekilde etkilemektedir. Mağdurların birçoğu çeteye dahil edilmek ve suç işlemek üzere çetelerce hedef alınan genç insanlardır. İşbu Kılavuz organize çetelerin neden olduğu ya da bu çetelerle ilgili olan sığınma taleplerinin değerlendirilmesine ilişkin yol göstermektedir. Çete bağlantılı şiddet mağdurları tipolojisinin yanı sıra bu çetelere ve faaliyetlerine ilişkin kısa bir genel değerlendirme sunmaktadır.¹
2. Organize çeteler dünyanın çeşitli yerlerinde giderek yaygınlaşırken, Avrupa ve Orta Amerika gibi birbirinden uzak bölgelerde bu çetelerin faaliyetleriyle bağlantılı sığınma talepleri de çoğalmıştır. Son yıllarda özellikle Kanada, Meksika ve Amerika Birleşik Devletlerinde, bilhassa menşe ülkelerindeki şiddet çetelerinin elinde zulüm görme korkusu taşıyan Orta Amerikalı genç insanlar tarafından sayısı giderek artan taleplerde bulunmaktadır.² Konuya ilişkin riskleri ve hukuki konuları gösteren bu Kılavuzda itimat edilen örneklerin ve içtihatların çoğu bu belirli bölgeyle ilgilidir. İşbu Kılavuz diğer bölgelerde ortaya çıkan benzer talep tipleriyle de ilgili olabilir.
3. Bu Kılavuzda ele alınan temel soru suç çetelerinin ya da bu gruplarla ilişkili faaliyetlerin mağdurlarının, Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü kapsamında uluslararası koruma ihtiyacının kabul edilip edilemeyeceği ve durum bu şekilde ise, hangi koşullarda bu durumun kabul edileceğidir.

II. ÇETELERE VE UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

4. Evrensel olarak tanınan bir “çete” tanımı olmamasına rağmen, bu terim çoğunlukla, birincil ya da ikincil amaç olarak suç faaliyetleri gerçekleştiren iki ya da daha fazla üyesi olan grupları ifade etmek için kullanılmaktadır.³ Bu Kılavuzun amacı çerçevesinde “çete” terimi nispeten uzun süreli ve suç ve şiddetin kendileri için grubun kimliğinin bir parçası olduğu, çoğunlukla *sokakta bulunan gençler* anlamına gelmektedir. Bu terim, kendileri için suça karışmanın kişisel bir kazanç (mali ya da başka türlü bir kazanç) ve birincil “iş” olduğu bireylerin oluşturduğu *organize suç gruplarını* ifade etmek için de kullanılmaktadır. “Organize çete” kavramı suç

¹ Çetelerle ilgili daha fazla bilgi için, bu Rehber için arka plan araştırmasına bakınız: BMMYK, *Şiddet Dünyasında Yaşamak: Çete Olgusuna Giriş* (yakında yayınlanacak).

² Daha fazla bilgi için, bakınız Latin Amerika üzerine Washington Ofisi, “Orta Amerika Çeteleriyle bağlantılı Sığınma: Kaynak Rehber”, Mayıs 2008, http://www.wola.org/media/Gangs/WOLA_Gang_Asymum_Guide.pdf (bundan böyle “WOLA, Kaynak Kılavuz” olarak anılacaktır); Capital Area Immigrants’ Rights, *Orta Amerika’da Çetelere Dayalı Şiddet: Kaynak El Kitabı*, Ağustos 2007.

³ Örneğin, Birleşik Devletler Federal Soruşturma Bürosu (FBI) çeteyi “örgütsel bir yapısı olan, yapının devamlılığını sağlamak için şiddet uygulayan ve her türlü suç faaliyetini gerçekleştiren sürekli suç işlemeye yönelik komplolar yapan bir suç örgütü” olarak tanımlar. Bakınız Deborah L. Weisel, “Çağdaş çeteler: Örgütsel Bir İnceleme”, LFB Scholarly Publishing LLC, 2002, s.34-36.

faaliyetlerine dahil olan *yasadışı kanun infazcısı tipi grupları* da dahil edebilir.⁴ Çete üyeleri genellikle ortak sosyal, kültürel ve psikolojik özellikleri paylaşmaktadır. Üyeleri toplumun dışlanmış kesimlerinden⁵, aynı sosyo-ekonomik sınıftan ya da belirli bir yaş aralığından olabilir.⁶ Çeteler etnik, siyasi, ya da dini alanlarda örgütlenebilirler.⁷

5. Belirli davranışsal özellikler çeteleri tanımlamak için kullanılabilir. Bu çeteler münhasırlık özellikleri ile tanımlanabilirler, çünkü sadece belirli bireyler kabul edilmekte ve bunlara erişim izni verilmektedir. Buna ek olarak, kimliklerini ortaya koyma ve kendilerini tanımlamanın bir parçası olarak, çeteler ve üyeleri diğer çetelerle rekabet etmektedir. Çeteler içerisinde sadakat beklentisi vardır ve bu beklentilerin algılanan ihlallerinin de sonuçları mevcuttur. Genellikle bir çetede üyelik, ortak bir giysiyle, belirli bir kıyafet kuralına uyarak, saç modeli, takı ve/veya dövme ve vücut üzerindeki diğer belirleyici işaretlerle gösterilmektedir. Ancak son zamanlarda birçok çete faaliyetlerinin gizli kalması için bu tür geleneksel tanımlayıcılardan uzaklaşmıştır.
6. Bununla birlikte her bir çetenin yapısı ve kültürü farklılık göstermektedir. Çete üyeleri olayları algılama ve bu olaylara tepki verme şekillerini tanımlayan ortak bir zihniyeti paylaşma eğilimindedir. Bu zihniyetin merkezinde saygı kavramı ve saygısızlık olarak algılanan eylemlere yönelik tepkiler yer almaktadır. Saygı ve itibar çete kültüründe bu kadar önemli bir rol oynadığı için üyeler ve tüm çeteler her ikisini de oluşturmak ve korumak için her yolu denemektedir. Çetenin taleplerine boyun eğmeyi reddetmek ve/veya çeteye meydan okuyan ya da engel teşkil eden her türlü faaliyet saygısızlık olarak algılanır ve bu sebeple genellikle şiddetli ve/veya cezalandırıcı bir tepkiyi tetikler. Bir birey ya da aile misilleme için hedef alınırsa tehdidin ciddiyetinin zaman içerisinde azalmaması da önemli bir husustur.

⁴ Bakınız “Devletin Başarısızlığı ve hukuk dışı adalet: Batı Afrika’da yasadışı kanun infazcısı gruplar, sivil milisler ve hukukun üstünlüğü: Mülteci Araştırmasında Yeni Konular, Araştırma no.166, BMMYK Politika Geliştirme ve Değerlendirme Hizmeti”
<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/search?page=search&docid=48f351722&query=State%20failüre%20and%20extralegal%20justice:%20vigilante%20groups,%20civil%20militias%20and%20the%20rule%20of%20law%20in%20West%20Africa>.

⁵ Örneğin, Japonya’daki Yakuzalar hakkında, bakınız: Jristof, N, D., “Japonya’nın Görünmez Azınlığı: Geçmiştekinden Daha İyi ama hala toplumdan dışlanmış”, New York Times, 30 Kasım 1995.

⁶ Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi Sonuç Gözlemlerinde El Salvador hakkında, E/C.12/SLV/CO/2, 27 Haziran 2007; <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46b9d7532.html>, Maras’ın “ağırlıklı olarak sosyal ve ekonomik olarak dışlanmış genç erkeklerden oluştuğu” konusundaki endişelerini ifade etmiştir.

⁷ Farklı çete türlerine ilişkin daha fazla bilgi için bakınız, Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, *Kenya: Mungiki kesimi; liderlik, üyelik ve kabul, örgütsel yapı, faaliyetleri ve mağdurlar için mevcut devlet koruması* (2006-Ekim 2007), 1 Kasım 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4784def81e.html>; Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, *Hırvatistan: Dazlaklar, milliyetçiler ve ırkçı grupların Müslümanlara ve kökeninde Müslüman olanlara yönelik davranışları; Müslümanlar için devlet korumasının varlığı ve erişilebilirliği* (1995-2004), 18 Mayıs 2004; <http://www.unhcr.org/refworld/docid/41501c160.html>; ABD Vatandaşlık ve Göç Hizmetleri Bürosu, *Jamaika: Jamaika Posseleri*, 22 Eylül 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6a6a10.html>; Anderson, A., “Kırmızı Mafya: Komünizm Mirası”, “Doğu Avrupa ve Rusya’da Ekonomik Geçiş”, vd., Lazear, P. Edward, Stanford California, The Hoover Institution Press, 1995.

7. Maras⁸ gibi bazı çeteler, üyeliklerini genişletmek ve sürdürmek için ciddi ölçüde zorla çeteye dahil etme yoluna bel bağlamaktadır. Genel olarak yoksul, evsiz ve toplumun dışlanmış kesiminden ya da belirli mahallelerden gençleri toplamaktadırlar. Başlangıç ritüelleri, toplananların cinayet de dahil olmak üzere ciddi suçlar işlemesinin yanı sıra fiziksel ve cinsel şiddete dayanmalarını gerektiren şiddet içeren korkunç eylemlerle nitelendirilmektedir.⁹ Çete üyeliği genellikle yaşam boyu bağlılık olarak görülmektedir. Bu sebeple herhangi bir şekilde terk etmenin ağır sonuçları vardır; çeteler taraf değiştirenleri gözdağı, ölüm tehditleri ve/veya fiziksel intikam da (kimi zaman aile üyelerine kadar uzanır) dahil olmak üzere ağır bir biçimde cezalandırır.¹⁰
8. Yukarıda belirtildiği üzere, çetelerin temel işlevi suç faaliyetidir. Haraç, soygun, cinayet, fuhuş, insan kaçırma, kaçakçılık ve insan ticareti, uyuşturucu ve silah ticareti gelir elde etmek ve kendi bölgeleri üzerinde kontrol sağlamak için çetelerin gerçekleştirdiği genel uygulamalardır. Maras gibi bazı çeteler ekonomik kazançlarını arttırmak amacıyla suç eylemlerine daha fazla odaklanarak giderek daha şiddetli hale gelmiştir.¹¹
9. Çete üyeleri bazı ülkelerde emniyet teşkilatına karşı çatışma durumunda birleşebilirler.¹² Orta Amerika'daki bazı ülkeler tepki olarak çete olgusuna “mano dura” (“güçlü el”) adı verilen bir yaklaşım benimsemiştir.¹³ Tepkiler, diğerlerine ilaveten, insanlık dışı hapishane koşullarının yanı sıra, yargısız infaz, polis şiddeti ya da hukuksuz tutuklamalar ve gözaltına alma¹⁴ gibi “toplumsal temizlik” uygulamalarını içermektedir.¹⁵ Bu tür önlemler çete üyelerine ve çete üyesi olmasından şüphelenilen kişilere yöneltilmiş gibi görünmektedir ve bu önlemleri uygulayan kişiler genellikle devlet tarafından desteklenir ya da görmezden gelinir.

⁸ Mara Salvatrucha ya da MS-13 çetesi ve Mara 18 ya da M-18 çetesi- bundan böyle hepsi birden “Maras” olarak anılacaktır- Orta Amerika çeteleri arasındaki en kötü üne sahip çetedir.

⁹ Uluslararası İnsan Hakları Kliniği Raporu: Saklanacak yer Yok: El Salvador’da Çete, Devlet ve Gizli Şiddet, Şubat 2007 (bundan böyle “IHRC, saklanacak Yer Yok” olarak anılacaktır), <http://www.law.harvard.edu/programmes/hrp/documents/NoPlacetoHide.pdf>, s.31-32.

¹⁰ Terk etme çetenin bölgesine hakim olmasını ve faaliyetlerini yürütmesini etkilemekle beraber çetenin iç disiplinini sarsmak olarak algılanır, a.g.e., s.33-34.

¹¹ Bakınız, Writenet, *Orta Amerika(Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua): İnsan Hakları İhlalleri Örnekleri*, Ağustos 2008 (bundan böyle “Writenet, *Orta Amerika Raporu*” olarak anılacaktır), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48ad1eb72.html>; IHRC, *Saklanacak Yer Yok*, yukarıda yer alan 9.dipnot; USAID, Orta Amerika ve Meksika Çete Değerlendirmesi, Latin Amerika ve Karayip İlişkileri Ofisi Bölgesel Sürdürülebilir kalkınma Bürosu, Nisan 2006, http://www.usaid.gov/locations/latin_america_caribbean/democracy/gangs_assessment.pdf.

¹² WOLA, Kaynak Kılavuz, bakınız dipnot 2, s.5.

¹³ Bazı gözlemcilerin görüşlerinde, bu “sıfır tolerans” tepkileri çeteyle ilgili suçları ele alırken etkisiz kalmıştır ve insan haklarına ilişkin endişeleri arttırmıştır. Bakınız Writenet, *Orta Amerika Raporu*, yukarıda yer alan 11.dipnot, s. 25–26, 37; IHRC, *Saklanacak Yer Yok*, yukarıda yer alan 9.dipnot s. 44–45.

¹⁴ Çocuk Hakları Komitesi Honduras’a ilişkin Sonuç Gözlemlerinde, CRC/C/HND/CO/3, 3 Mayıs 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/478c93e72.html>, “birçok çocuğun sadece görünüşü yüzünden, örneğin giyinme şekli ya da bir sembol ya da dövmeye taşıması sebebiyle Maras üyesi olabileceğine ilişkin iddia üzerine tutuklandığını ve alıkonulduğunu” belirtmiş ve Taraf devletin “18 yaş altı kişilerin özellikle Maras karşısı önlemlerin uygulanması sonucu hukuksuz ya da keyfi olarak özgürlüklerinden mahrum bırakılmamasının sağlanmasını” tavsiye etmiştir.

¹⁵ Bakınız, Writenet, *Orta Amerika Raporu*, yukarıda yer alan 11.dipnot.

Yargısız, Kısa Yoldan ya da Keyfi İnfazlar Konusunda Birleşmiş Milletler Özel Raportörü tarafından belirtildiği üzere:

Kanıtlar, toplumsal temizliğin birkaç taşkın memurun eyleminden daha fazlası olduğunu göstermektedir. Bunun anlamı, bu durumun resmi olarak desteklenen bir politika düzeyine gelmiş olması değildir, ancak toplumsal temizliğin sıklığı ve düzenli olması bunun kurumsal bir sorumluluk konusu olduğuna işaret etmektedir.¹⁶

III. ORGANİZE ÇETE MAĞDURLARININ TİPOLOJİSİ

10. Çetelerle bağlantılı şiddet yaygın olabilir ve toplumun geniş bir kesimini, özellikle de hukukun üstünlüğünün zayıf olduğu yerlerde etkileyebilir. Sıradan insanlar sadece çeteler tarafından kontrol edilen bölgelerde yaşadıkları için bile çete şiddetine maruz kalabilirler. Bireyler, yerel işletmeler, otobüsler ve taksiler “haraç” talepleriyle ve bu talepleri reddederlerse şiddet tehditleriyle karşı karşıya kalabilirler.¹⁷

11. Bununla birlikte belirli sosyal gruplar da özellikle hedef alınabilir. Toplumda dışlanmış ve sonuç olarak çeteye zorla dahil edilmeye, şiddete ve çetelerden gelen her türlü baskıya karşı daha savunmasız olan kişiler bu gruba dahildir. Çetelerle bağlantılı şiddet çoğunlukla erkekleri ve erkek çocukları etkilese de kadınların ve kız çocuklarının da bu tür bir şiddete maruz kalabileceği dikkate alınmalıdır. Devlet tarafından korunamama, fırsatların ve aile bakımının olmaması, yoksulluk ve toplumsal aidiyet isteği çocukları ve gençleri bu çetelere katılmaya yönlendirebilir. Genç çete şiddetinin başlıca mağdurları çetelere katılanlar ve katılmayanlar da dahil olmak üzere diğer genç insanlardır.¹⁸ Çetelerle bağlantılı sığınma taleplerinde farklı kategorilerde başvuru sahipleri tanımlanabilir ve aşağıda bu kategoriler kısaca belirtilmiştir.

a) Çete faaliyetlerine direniş

12. Çeteler, çete faaliyetine çeşitli şekillerde direnen ya da çetelerin uygulamalarına karşı gelen ya da karşı geldiği düşünülen bireylere doğrudan zarar verebilirler. Bu grubun üyeleri kendi ülkelerinde ve toplumsal bağlamda anlaşılmalıdır. Suç faaliyetinin yaygın olduğu ve emniyet güçlerinin insanları çete şiddetinden koruyamadığı

¹⁶ Human Rights Council, *İnsan Hakları Konseyi, Yargısız, Kısa Yoldan ya da Keyfi İnfazlar üzerinde Özel Raportörün Raporuna Ek (21-25 Ağustos 2006)*, 19 Şubat 2007, A/HRC/4/20/Add.2, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/461f844d2.html>, fıkra 21.

¹⁷ “Haraç” çete üyeleri tarafından yerel işletmelerden, toplu taşıma araçlarının sürücülerinden, evlerden vb. organize gasp sisteminin bir parçası olarak toplanan paradır. Bakınız, IHCR, *Saklanacak Yer yok*, yukarıda yer alan dipnot 9., s.81.

¹⁸Bakınız, İnsan Hakları, Konseyi, Yargısız, Kısa Yoldan ya da Keyfi İnfazlar Komisyonu: *2002/36 sayılı İnsan Hakları Komisyonu Kararını müteakip yayınlanan Rapor:Honduras Misyonu*, 14 Haziran 2002, E/CN.4/2003/3/Add.2, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dec85782.html>. Bu raporda belirtilenlere göre “çocukların kimliği belirsiz kişilerce öldürülmesi daima Maras arasındaki çete içi savaşa atfedilmektedir. Honduras basınının bir bölümünün sokak çocuklarını şeytan gibi göstermesi ve ülkedeki bu yüksek seviyedeki şiddet için çocuk çeteleri suçlaması korkutucudur...[S]onuçta dövmeli her çocuk ve her sokak çocuğu “suçlu” olarak yaftalanmaktadır”, fıkra 29; WOLA, *Genç Çeteler üzerine Ulus Aşan Çalışma*, Mart 2007, http://www.wola.org/media/Gangs/executive_summary_gangs_study.pdf, s. 9.

bölgelerde çetelere karşı gelen bir kişi genellikle toplumun geri kalanına göre aykırı olmaktadır. Bu tür “çete karşıtı direnişçiler” kapsamlı bir biçimde aşağıda verilen kategorilerde gruplandırılabilir:

- a) Çeteye dahil olma riski taşıyan ya da bunu reddeden belirli bir sosyal statüdeki genç erkekler ve ergenlik çağındaki erkekler gibi bireyler;
- b) Fuhuş ve insan ticareti dahil olmak¹⁹ üzere çetelerin cinsel taleplerini ya da çetelerin cinsel mülkü olmayı reddeden genç kadınlar ve ergenlik dönemindeki kız çocukları gibi bireyler;
- c) Çetelerin haraç taleplerini ya da para ya da hizmete yönelik diğer hukuksuz taleplerini karşılayamayan ya da karşılamak istemeyen iş sahipleri ve diğer kişiler;²⁰
- d) Çeteler tarafından cinayetlerin tanıkları ya da bu tür olayları yetkililere bildiren ve sonrasında caydırma ya da misilleme yoluyla şiddete maruz kalan bireyler;²¹
- e) Emniyet güçleri de çetelerle mücadele çabaları sebebiyle hedef haline gelebilir;
- f) Çetelere karşı çıkan ve bu sebeple de çetelerin gözdağı taktiklerinin ve şiddetin hedefi olan STK çalışanları, insan hakları aktivistleri, avukatlar ve topluluk ya da kilise temelli gruplara katılanlar;²²
- g) Çetelerin uygulamalarına uyum sağlamayan ya da çetelere karşı bir tehdit olan ya da o şekilde algılanan etnik ve cinsel azınlıklar da dahil olmak üzere diğer bireyler.

b) Eski ve mevcut çete üyeleri

13. Belirli durumlarda, eski ve mevcut çete üyeleri, özellikle zorla çeteye alma, şiddet içeren çete ritüelleri ve çetenin üyelik kurallarının uygulanması sonucu çete bağlantılı şiddet mağduru sayılabilir. *Eski çete üyelikleri sebebiyle mağdur olanlar genellikle çeteleri terk eden ya da zorla çeteye alınan ve kaçmayı başaran çete üyeleridir.*²³ Bu başvuru sahipleri kendi çetelerinin ve/veya rakip çetelerin misilleme yapmasından ya da şiddete başvurmasından korku duyabilir ve emniyet yetkililerinin korumasından her

¹⁹ Çeteler tarafından insan ticaretine maruz kalan kişiler için, şu kaynağa bakınız: BMMYK, *Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeleri No.7: “İnsan Kaçakçılığı Mağduru ya da Riski olan Kişilerin, Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesinin ve/veya 1967 Protokolünün Uygulanması*, 7 Nisan 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/443679fa4.html>.

²⁰ Bakınız, *Jose Francisco Marquez-Perez, Dilekçe sahibine karşı Mukasey*, No. 06-61153, ABD 5.Bölge Temyiz Mahkemesi, 29 Şubat 2008 (emsal karar), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6aca8d2.html>, bu davada söz konusu grup “El Salvador’da para için çetelerce hedef alınan iş sahiplerini” içermektedir;” *X (Re), Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, Mülteci Bölümü*, No. T99-04988, 17 Kasım 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6be1ad2.html>, bu çalışma eski polislerin tehditlerinden ve haraç taleplerinden kaçan Polonyalı bir iş adamı ile ilgilidir.

²¹ *Yoli’ye karşı Kanada Vatandaşlık ve Göç Bakanı*, F.C.J. No. 182 2002 FCT 1329, Kanada, Federal Mahkemesi, 30 Aralık 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4039fa464.html>.

²² *Emilia Del Socorro Gutierrez Gomez’e karşı İçişleri Bakanı*, 00/TH/02257, Birleşik Krallık Sığınma ve Göç Mahkemesi, 24 Kasım 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40487df64.html>.

²³ *Santos-Lemus’e karşı Mukasey*, No. 07-70604, ABD 9.Bölge Temyiz Mahkemesi, 9 Ağustos 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6c22a82.html>.

zaman faydalanamayabilir. Kendilerini çetelerden koparmaya çalışsalar da yine de, örneğin hala çete dövmeleleri taşıdıkları için çete üyesi olarak algılanabilirler.

14. Mevcut çete üyeleri başka bir çeteden ya da bireylerden gelecek zararlardan ötürü korku duyabilir. Bununla birlikte korkuları, sıklıkla emniyet güçlerinden kaynaklanan zararlarla ilgilidir. Bu kategori menşe ülkelerinin dışındaki çetelere katılmış olan ancak geri dönerlerse zarar göreceklerinden korkan bireyleri de içermektedir.

c) Devletin çete karşıtı politikalarının ve faaliyetlerinin mağdurları ve bu politika ve faaliyetlere yönelik eleştiriler

15. Çetelerle bağlantılı sığınma talepleri Devletin çete olgusuyla mücadele etmek için uyguladığı hukuksuz ya da keyfi önlemlerin mağdurlarını da içerebilir (örneğin, yukarıda adı geçen toplumsal temizlik uygulamaları). Bu tür önlemler mevcut çete üyelerine yönelik de olabilir, ancak eski çete üyeleri ve yaşı, görünüşü ya da sosyal geçmişi çete üyelerinkine benzeyen gençler gibi yanlışlıkla çete üyesi olarak algılanan diğer bireyleri de içerebilir. “Mano Dura” ve benzer yaklaşımlar zaman zaman çetelerle herhangi bir bağlantısı olmayan ancak toplumda “istenmeyen” kabul edilen²⁴ uyuşturucu bağımlıları, sokak çocukları²⁵, cinsel azınlıklar²⁶ ve seks işçileri gibi grupları da hedef almaktadır.

16. Yargısız infaz da dahil olmak üzere hukuksuz ya da keyfi önlemler kimi zaman devletin çetelere yönelik yaklaşımlarını eleştirdiği düşünülen sivil toplum üyelerine karşı da kullanılmıştır. Örneğin, bu durum insan hakları aktivistlerini ve “muhbir” gibi hareket eden ve yolsuzluğu ya da çetelere ilişkin olarak devlet yetkililerinin hukuksuz davranışlarını rapor eden eski emniyet çalışanlarını da içermektedir.²⁷

d) Aile Üyeleri

17. Yukarıda yer alan kategorilerdeki kişilerin aile üyeleri de düzenli olarak çeteler tarafından hedef alınabilir. Tipik olarak aileler misilleme şeklinde ya da çeteye dahil etme teşebbüsleri ya da haraç taleplerine boyun eğmeleri için ailenin diğer üyeleri üzerinde baskı kurulması suretiyle tehditlere ve şiddete maruz kalabilir. Başvuru sahibi kişisel olarak çetelere karşı olmasa ya da aile üyeleriyle aynı fikirleri paylaşmasa bile çete ya da bazı durumlarda Devlet yetkilileri bu tür direnişleri ya da

²⁴ Writenet, Orta Amerika Raporu, yukarıda yer alan dipnot 11.

²⁵ Çocuk Hakları Komitesi, Kolombiya hakkındaki Sonuç Gözlemlerinde,, CRC/C/COL/CO/3, 8 Haziran 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377ee30.html>, özellikle toplumsal temizliğin ortaya koyduğu tehditten rahatsız olmuş ve sokaklarda yaşayan ve/veya çalışan çocukların yaşam hakkının özellikle tehdit altında olabileceğini belirtmiş ve sokak çocuklarının genç çetelere karşı savunmasızlığına ilişkin endişeleri dile getirmiştir; fıkra 84-85.

²⁶ RRT Vakasında N98/22948, RRTA 1055, Avustralya, Mülteci İnceleme Mahkemesi, 20 Kasım 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7a97fd2.html>, Mahkeme “şehirdeki ölüm ekiplerinin ve yasadışı kanun infazcısı grupların toplumun “harcanabilir” olduğunu düşündükleri kesimini hedef aldığını” kabul etmiş ve HIV pozitif eşcinsel Kolombiyalı bir erkeğin mülteci statüsü talebini uygun bulmuştur. Mahkeme yoksul eşcinsel erkeklerin “harcanabilir” olarak tanımlanmasının bu kişileri “şehirli yoksul, kimisi eşcinsel, travesti, erkek ve kadın seks işçileri, sokak çocukları, yersiz yurtsuz kişiler ve adi suçluları hedef alan” “toplumsal temizlik” operasyonları riskiyle karşı karşıya getirdiğini ortaya koymuştur.

²⁷ Writenet, Orta Amerika Raporu, yukarıda yer alan dipnot 11, s. 10.

görüşleri başvuru sahibine atfedebilir. Örneğin, bir kadın (ya da kız çocuğu), çete tarafından babasının, eşinin, oğlunun ya da erkek kardeşi/ ağabeyinin çete karşıtı görüşlerini paylaşıyor diye algılandığı için zarara maruz kalabilir.

IV. HUKUKİ ANALİZ

18. Özellikle Orta Amerika bölgesinde çeteye bağlantılı faaliyetlerin bir sonucu olarak sayısı giderek artan sığınma talepleri 1951 Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımına yönelik yorumun netleştirilmesini gerektirmiştir. Çeteye bağlantılı şiddetten kaçan bireyler için uluslararası korumaya uygunluk, ilgili ülkedeki mevcut Devlet koruması düzeyinin yanı sıra, başvuru sahibinin karşı karşıya olduğu risk, muzdarip olunan ya da korkulan şiddetin/insan hakları ihlallerinin şiddeti ve yapısı, 1951 Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımında listelenen sebeplerle nedensel ilişkisi olması ve çete faaliyetlerine dahil olmayı içeren bir dizi etkene dayanacaktır. Açıkçası, bu tür taleplerde mülteci statüsü haricinde kalma hususlarının dikkatle değerlendirilmesi gerekecektir.

19. Bir talebin yaş ve toplumsal cinsiyetle ilgili yönlerinin doğru şekilde dikkate alınması çocuklar, gençler ve kadınlar tarafından yapılan talepler için özellikle önemli olacaktır. Taleplerin değerlendirilmesinde bu hususların ilişkisinin gözden kaçırılmaması ya da hafife alınmaması elzemdir.²⁸

a) Haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu

20. Zulüm korkusunun haklı nedenlere dayandırılması değerlendirirken başvuru sahibinin kişisel profiline ait altyapısı, deneyimleri, faaliyetleri ve ailevi durumunu da içeren birtakım faktörlerin göz önünde bulundurulması önemlidir. Çetelere dayalı sığınma talepleri aynı aileden bir ya da daha fazla kişinin tehdit edildiğini, zarar gördüğünü, öldürüldüğünü ve yer değiştirmeye zorlandığını sıklıkla ortaya çıkarmaktadır.²⁹ Benzer durumlarda, diğer bireylere, özellikle de diğer aile bireyelerine verilen zarar başvuru sahibinin haklı nedenlere dayanan zulüm korkusunu destekleyebilir.

21. Genel olarak çetelerle bağlantılı zararlar cinayet, saldırı, tecavüz, soygun, hırsızlık, kundaklama ve bunlara ilişkin tehditler gibi farklı şekillerde fiziksel ve cinsel şiddeti içermektedir.³⁰ İnsan ticareti ve insan kaçırma gibi diğer ciddi insan hakları ihlalleri gibi dövme, tecavüz etme ve diğer ciddi saldırılar genellikle zulüm seviyesine

²⁸ Bakınız, *Doe'e karşı Holder, Başsavcı: BMMYK'nin Bilirkişi olarak Dilekçe Sahibini Destekleyici Beyanı*, 13 Kasım 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b03eb182.html>, s. 17-19.

²⁹ Örneğin, bakınız, *Matter of E-A-G-*, 24 I&N Dec. 591, ABD Göç Temyiz Kurulu Temmuz 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ae9acc00.html>.

³⁰ Bakınız, *Francis Gatimi, vd. ile Eric H. Holder, ABD Savcısı*, No. 08-3197, 7. Bölge ABD Temyiz Mahkemesi, 20 Ağustos 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4aba40332.html>. Mahkeme çetelerin yarattığı şiddetin zulme eşdeğer olup olmadığını incelemiş ve “göç hakiminin Gatimiye karşı Mungiki tarafından işlenen suçların zulüm olmadığına, ve sadece “kötü muamele” olduğuna dair karar verdiğini tespit etmiştir. Bu saçma bir durumdur.” Bakınız- *Sandra -*, ABD Adalet Bakanlığı Göç İnceleme Ofisi (bundan böyle “EOIR” olarak anılacaktır) Baltimore, MD, 16 Aralık 2008, bu davada Mahkeme “Guatemala hükümetinin şimdiye kadar kontrol edemediği şiddet yanlısı bir çetenin üyeleri tarafından sürekli takip edilmenin, tehdit edilmenin ve fiziksel ve cinsel olarak saldırıya uğramanın “eziyet etme” olarak nitelendirileceğine ve bu sebeple geçmişe dayanan zulüm olarak kabul edileceğine karar vermiştir,” s.17

yükselecektir.³¹ Tehdit belirli bir bağlam ve başvuru sahibinin altyapısı ışığında inanılır ise, şiddet ya da ölüm tehditleri, başvuru sahibi henüz şiddetten muzdarip olmasa dahi zulme eşdeğer olabilir.

22. Bir çeteye katılma baskısı genellikle giderek artan tehditler ve şiddet yoluyla gerçekleşir. Şiddet, tehdit ve diğer baskı şekilleriyle birini bir suç çetesine girmeye zorlamak ya da çeteden ayrılmasını engellemek, örgütlenme özgürlüğü ve kişi özgürlüğü ve güvenliği de dahil olmak üzere birçok insan hakkına ters düşmektedir.³² Şiddet yanlısı gruplarca zorla çeteye alma teşebbüsleri, bu teşebbüslerin ölüm tehdidi altında yapılması da dahil, genellikle zulme eşdeğerdir.³³ Özellikle suç çeteleri tarafından çeteye girmeye zorlanan ya da kaçırılan ve çetelerin kontrolü altında olan çocuklarla ilgili olarak her türlü köleliğin ve kölelik benzeri uygulamanın uluslararası insan hakları hukukuna göre yasak olduğunu dikkat edilmelidir.³⁴ İnsanların satışı ve ticareti de dahil olmak üzere³⁵ bu tür faaliyetler, zorla ve zorunlu çalışmanın³⁶ yanı sıra, genellikle zulüm olarak değerlendirilmektedir.

23. Polis memurları ve hapisane gardiyanları gibi Devlet görevlileri tarafından verilen zarar yargısız infaz, işkence, keyfi tutuklama ve gözaltıyı kapsayabilir.³⁷ Devlet

³¹ Bu tür eylemler Sivil ve Siyasi Haklar hakkında Uluslararası Sözleşmede yüceltilen yaşam, özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal edebilir, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3aa0.html> (bundan böyle "ICCPR" olarak anılacaktır), sırasıyla 6 ve 9. Maddeler. Çocuklar söz konusu olduğunda bu tür eylemler Çocuk Hakları Sözleşmesinde öngörülen bir dizi hakkı da ihlal edebilir, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38f0.html> (bundan böyle "CRC" olarak anılacaktır), bu haklar arasında yaşam hakkı, azami hayatta kalma ve gelişim hakkı (Madde 6), her türlü şiddetten korunma hakkı (Madde 19) ve kaçırılma, satılma ve insan ticaretine maruz kalmama hakkı (Madde 35) da yer almaktadır.

³² Bakınız, CRC, 6, 19, 20 ve 32. Maddeler. Ayrıca, bakınız the Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 4: Adolescent Health and Development in the Context of the Convention on the Rights of the Child* [Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum No.4: Çocuk Hakları Sözleşmesi Bağlamında Ergen Sağlığı ve Gelişimi], 1 Temmuz 2003, CRC/GC/2003/4, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4538834f0.html>, bu Genel Yorumda, "şiddetin bireysel, ailevi, topluluk ve toplumsal faktörlerin karmaşık etkileşiminden kaynaklandığını; evsiz ya da kurumlarda yaşayanlar, çetelere üye olanlar ya da çocuk asker olarak çeteye alınanlar gibi savunmasız ergenlerin özellikle hem kurumsal hem de kişiler arası şiddete maruz kaldığını" belirtmiştir, fıkra 19.

³³ Zorla çeteye almanın zulmü nasıl oluşturduğu konusunda örnek olması için, bakınız *Dinora Del Carmen Molina'ya karşı INS*, 170 F.3d, 1247, ABD 9.Bölge Temyiz Mahkemesi, 26 Mart. 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4152e0fbc.html>, bu örnek El Salvador'daki bir gerilla ile ilgilidir.

³⁴Köle Ticareti ve Köleliğin Kaldırılmasına Yönelik Sözleşme, 25 Eylül 1926, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36fb.html>, ilk temel kölelik tanımını ortaya koymuştur: "Kölelik üzerinde mülkiyet hakkının verdiği tüm yetkilerin kullanılabilirdiği kişinin statüsü veya içinde bulunduğu durum", Madde 1(1). Bakınız, Uluslararası Çalışma Örgütü, Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi, 17 Haziran 1999, C182, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddb6e0c4.html>, Madde 3.

³⁵ Bakınız, İnsan, Özellikle Kadın ve Çocuk Kaçakçılığının Önlenmesi, Kaldırılması ve Cezalandırılması Hakkında Protocol, Sınırşan Organize Suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin eki, 15 Kasım 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4720706c0.html>, Madde 3.

³⁶ Uluslararası Çalışma Örgütü, Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, C29, 28 Haziran 1930, C29, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddb621f2a.html>, zorla ya da zorunlu çalıştırmayı "herhangi bir ceza tehdidi altında ve kişinin tam isteği olmadan mecbur edildiği tüm iş veya hizmetler" olarak tanımlar."

³⁷ Çocuk adalet yönetimi bağlamında Çocuk Hakları Komitesi genç çetelere yönelik alınan baskıcı önlemler konusunda endişe duyduğunu ifade etmiştir. Bakınız, El Salvador hakkında Sonuç Gözlemleri CRC/C/15/Add.232, 30 Haziran2004, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42d3c19c4.html>, 67–68. fıkralar. Bazı Devlet görevlileri çete üyeleri için hapisanedeyken bile yargısız infazı emretmiş, kolaylaştırmış ya da kabul etmiştir; bakınız, Yargısız, Kısayoldan ya da Keyfi İnfazlar konusunda Özel Raportörün Guatemala

toplumu korumak için ceza kanunları çıkararak ve uygulayarak şiddeti durdurma hakkına ve sorumluluğuna sahip olsa da bu yükümlülük gözetimi ve kontrolü altındaki bireylere kasten şiddetli acı ya da ızdırıp verme şeklinde bir göreve kadar uzanmaz.³⁸

b) Zulmü uygulayan kişi veya kurumlar

24. Çete bağlantılı taleplerin çoğunda zulüm suç çetelerinden ve diğer benzer Devlet dışı gruplardan kaynaklanmaktadır. BMMYK Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Kullanılacak Ölçüt ve Usuller Hakkındaki El Kitabında öngörüldüğü üzere, zulüm “nüfusun ilgili ülkenin kanunları tarafından oluşturulan standartlara uymayan kesimlerinden kaynaklanabilir.” Buna ilaveten, BMMYK El Kitabı “yerel halk tarafından ciddi ayrımcı ya da diğer aşağılayıcı eylemler gerçekleştirildiğinde, bu eylemlere yetkililer tarafından bilerek müsamaha gösteriliyorsa ya da yetkililer etkili bir koruma sunmayı reddediyorsa ya da sunamıyorsa bu tür eylemler zulüm olarak kabul edilebilir.”³⁹
25. Korkulan zararın 1951 Sözleşmesi çerçevesinde zulüm olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği belirlendikten sonra Devletin çeteyle bağlantılı şiddet mağdurlarına koruma *sağlama konusunda isteksiz mi yoksuz mu* olduğu belirlenmelidir. Örnek vermek gerekirse, yetkililer, örneğin çete faaliyetlerinde kendi mali çıkarları olduğu için ya da çetelerle bağlantılı ya da çeteler tarafından hedef alınan kişiyi korumaya değer görmedikleri için belirli kişileri korumaya isteksiz olabilir. Devlet, özellikle Maras gibi belirli çeteler emniyet güçlerinden kaçabilecek güce ya da kapasiteye sahip olduğunda ya da yolsuzluk yaygın olduğunda etkili bir koruma sağlayamayabilir.
26. Belirli koşullarda Devlet çeteyle bağlantılı taleplerde zulmü uygulayan kurum olarak görülebilir. Örneğin, Devlet yetkilileri resmi görevlerinin sınırları dışında ya da çeteyle ilgili şiddetle mücadelede hukuk dışı önlemlerin bir parçası olarak hareket ederken, çete üyeleriyle işbirliği yaptığında ya da çeteleri şiddete ve diğer suç faaliyetlerine yönlendirdiğinde durum bu şekilde olabilir.⁴⁰ Devletin sorumluluğu

Görevine ilişkin Raporu, yukarıda yer alan 16. Dipnot, ve izleme raporu, A/HRC/11/2/Add.7, 4 Mayıs 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a0932270.html>.

³⁸ Bakınız *Matter of M-R-*, EOIR Göç Mahkemesi, York PA, (basılmamış), 24 Mayıs 2005, ve İşkenceye Karşı Sözleşme çerçevesinde tutukluluğun ertelenmesine ilişkin gerekçe. Başvuru sahibi MS-1’e geçmişte üye olması sebebiyle Honduras çete karıştı mevzuat çerçevesinde mahkum edilmekten ve mahkumiyet sırasında ağır bir acı ve ızdıraba maruz kalmaktan korkan eski bir çete üyesiydi. Karar temyizde de olsa bozuldu.

³⁹ BMMYK, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü* çerçevesinde Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Kullanılacak Ölçüt ve Usuller Hakkındaki El Kitabı, 1 Haziran 1992, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html> (bundan böyle “BMMYK, *El Kitabı*” olarak anılacaktır), fıkra. 65. Ayrıca bakınız, Üçüncü dünya ülkesi vatandaşları ve devleti olmayan kişilerin göçmen veya uluslararası koruma ihtiyacı olan kişi olarak görülmesi için gereken minimum standartlar ve sağlanan korumanın içeriğine ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli AB Konsey Direktifi 2004/83/EC, 19 Mayıs 2004, 2004/83/EC, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4157e75e4.html>, bu direktif açıkça Devlet dışı aktörleri zulmü uygulayan kişiler olarak adlandırmaktadır (Madde 6 (c)).

⁴⁰ Bakınız, örneğin, Writenet, *Orta Amerika Raporu*, yukarıda yer alan 11. dipnot.

gruplar ya da bireyler resmi olarak devlet yapısından ayrı olsalar bile devletin kısırtması ya da rızası ile eyleme geçtiğinde dahil olmaktadır.

27. Devlet korumasının mevcudiyetine ilişkin değerlendirme, çete olgusunu ve etkisini ele almak amacıyla mevcut programlar konusundaki bilgiler de dahil olmak üzere detaylı ve güvenilir bir menşe ülkesi bilgisi gerektirecektir. Mülteci statüsünün belirlenmesindeki diğer unsurlarda olduğu gibi her bir vakaya özgü koşulları incelemek önemlidir. Devletten tüm vatandaşlara daima mümkün olan en yüksek standartta bir koruma garanti etmesi beklenmemektedir, ancak koruma gerçek ve etkili olmalıdır.⁴¹
28. Devlet korumasının mevcut olduğunu gösteren ve hakimlere bu talepleri incelemesi konusunda yardım eden unsurlar şöyledir: cezai adalet sistemini geliştirmeye ve genişletmeye yönelik çabalar; toplumsal temizlik uygulamasını sonlandırma teşebbüsleri ve tanık koruma programlarının oluşturulması. Diğer taraftan, şu unsurlar da etkili bir Devlet korumasının olmadığını göstermektedir: çeteler tarafından zarar görme riskinde olan bireylerin güvenliğini sağlayacak önemlerde eksiklik; sonuç elde edemeyeceklerini düşündükleri ya da çeteler tarafından verilecek zarar riskini arttırabileceklerini düşündükleri için polis ya da devlet desteğini isteme konusunda halkın bir bölümünün genel isteksizliği; yolsuzluğun, cezasızlığın ve devlet yetkilileri, polis ve güvenlik güçlerinin de dahil olduğu yargısız infaz, uyuşturucu ve insan ticareti gibi ciddi suçların yaygın olması.⁴²

c) Bir Sözleşme Gerekçesi ile Bağlantılı Olmak

29. Mülteci tanımına ilişkin kriterleri karşılamak için bireyin haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu Sözleşmedeki beş gerekçeden biri ya da daha fazlası ile ilgili olmalıdır. BMMYK Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Kullanılacak Ölçüt ve Usuller Hakkında El Kitabında belirtildiği üzere, “olayın gerçeklerini araştırırken zulüm korkusunun sebebini ya da sebeplerini tespit etmek inceleyen görevidir”.⁴³ Sözleşme gerekçesinin tek bir ya da hatta baskın bir sebep olmasına gerek olmamakla beraber söz konusu gerekçe zulüm görme riskine katkısı olan bir etkidir.⁴⁴ Zulüm riski devlet dışı bir aktörden kaynaklandığında nedensel ilişki oluşabilir:

- (1) Sözleşme gerekçelerinden biriyle ilgili sebeplerden ötürü, Devletin talep sahibini koruyamamasının Sözleşmeyle ilgili olup olmamasına bakılmaksızın Devlet dışı aktörler tarafından gerçek bir zulüm görme riski

⁴¹ Çeteye bağlantılı suçları ele almak için başlatılan Mano Dura'nın ve diğer benzer programların varlığı mutlaka devletin etkin korumasının mevcut olduğuna dair bir kanıt olarak alınamaz. Bazı gözlemciler bu programların çetelerle ve bu çetelerle bağlantılı suçlarla etkin bir şekilde ilgilenemediğini belirtmiştir; bakınız, örneğin, Writenet, Orta Amerika Raporu, yukarıda yer alan 11. dipnot.

⁴² Bakınız, RPD Dosyası devlet korumasına ilişkin tartışma No. TA7-04670, TA7-04671, TA7-04672 (özel tutanaklar), Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, CanLII 49548, Kanada, Göç ve Mülteci kurulu, 31 Ocak 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6bea7e2.html>, s. 3.

⁴³ BMMYK, *El Kitabı*, yukarıda yer alan 39. dipnot, fıkra 67.

⁴⁴ BMMYK, *Bireyin Kan Davasına dahil olan Bir Aile ya da Klan Üye Olması Sebebiyle haklı nedenlere Dayanan Zulüm Korkusuna Dayanan mülteci statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesi Çerçevesinde Mülteci Statüsü Taleplerinin Durumu* 17 Mart 2006, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/44201a574.html>, fıkra 13.

mevcut olduğunda; ya da (2) Devlet dışı aktörler tarafından zulüm görme riskinin Sözleşme gerekçeleriyle ilgisi olmadığı, ancak sözleşme gerekçesi olarak Devletin koruma sağlayamadığı ya da bu konuda isteksiz olduğu durumda.⁴⁵

30. Çeteyle bağlantılı birçok vakada, özellikle çeteye katılma ya da çetenin diğer hukuksuz taleplerine karşı direnç gösteren gençlerle ilgili vakalarda bireyler yoksul bir çevrede yaşadıkları ve/veya aileleri ya da sosyal destek ağı olmadığı için hedef alınmaktadır. Buna dayanarak, bireyler dışlanma, sosyal statü ve hassasiyetleri, sebebiyle oldukça yüksek düzeyde bir hedef riski içindedir.

d) Sözleşme gerekçeleri

31. Teamüle ilişkin gelişmeler çeteyle bağlantılı sığınma taleplerinin en sık 1951 Sözleşmesinin “belirli bir sosyal gruba üyelik” ve/veya “siyasi görüş” gerekçesi çerçevesinde incelendiğini göstermektedir. Bu gerekçe başlı başına diğer 1951 Sözleşmesi gerekçelerinin uygulanmasını engellemektedir. Gerekçelerin birbirini hariç tutmadığı ve örtüşebileceği unutulmamalıdır.⁴⁶

(i) Din

32. Başvuru sahibinin dini inançlarının çetelerin yaşam tarzı ile uyuşmadığı durumlarda 1951 Sözleşmesinin din ile ilgili gerekçesi talebin incelenmesi için uygun olabilir.⁴⁷ Örnek vermek gerekirse, başvuru sahibinin dini inançları ya da vicdanı sebebiyle bir çeteye katılmayı reddetmesi ya da din değiştiren bir çete üyesinin çeteden çıkmak istemesi halinde bu durum geçerli olabilir. Bireyin dini ya da inançları, belirli bir toplumda başka dinden ya da inançtan kişilere karşı çeteler tarafından tahammülsüzlük ve şiddetin teşvik edildiği durumlarda bir zulüm gerekçesi olabilir. Bu tür bağlamlarda başvuru sahibinin dini inancı çete üyelerinin dikkatini çekip çekmediği ya da çekip çekemeyeceğinin dikkate alınması önemlidir.⁴⁸

(ii) Irk ve Tabiiyet

⁴⁵ BMMYK *Uluslararası Koruma Kılavuz İlkeleri no:2: "Belirli Bir Sosyal Gruba Üyelik" Mülteci Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesi ve/veya 1967 Protokolü bağlamında*, 7 Mayıs 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f23f4.html>, (bundan böyle “BMMYK, Belirli Bir Sosyal Gruba Üyelik hakkında Kılavuz İlkeleri” olarak anılacaktır), fıkra 23.

⁴⁶ BMMYK, El Kitabı, yukarıda yer alan 39. dipnot, fıkra 67. Bakınız, *Orozco-Polanzo (Re)*, No. A75-244-012, ABD. EOIR, Göç Mahkemesi, El Paso, Texas, 18 Aralık. 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6beec42.html>. Başvuru sahibi çetelerin değerine inanmadığı için çetenin kendisini dahil etme teşebbüslerini reddeden Guatemalalı genç bir erkektir. Mahkeme “siyasi görüş ve belirli bir gruba üyelik gerekçelerinin” birbirinin yerine geçebileceğine karar vermiştir.

⁴⁷ *Romero-Rodriguez' e karşı ABD Başsavcılığı*, 131 Fed.Appx.203, 2005 WL 1106550, ABD 11. Bölge Temyiz Mahkemesi, 10 Mayıs 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7aa25b2.html>, başvuru sahipleri dini ve vicdani yetiştiriliş tarzları sebebiyle bir suç örgütüne girmeyi reddettikleri için duydukları haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu ile başvuruda bulunmuşlardır.

⁴⁸ Bakınız BMMYK, *Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeleri No.6: Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesi ve 1967 Protokolü çerçevesinde Dine Dayalı Mülteci Talepleri*, 28 Nisan. 2004, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4090f9794.html>, fıkralar 4, 14.

33. Bazı çeteler ırkçı ve milliyetçi ideolojilerle harekete geçmekte ve ırk ayrımcılığının yaygın olduğu ortamlarda faaliyet göstermektedir. Örneğin, çeteler yabancı düşmanlığı besleyebilir ve etnik ve ulusal azınlıkların yanı sıra yabancılara karşı nefret suçu işleyebilir. Bu tür bağlamlarda, yerli gruplar da dahil olmak üzere bu azınlıklara ait bireyler ırk ve tabiiyetleri sebebiyle bu çeteler tarafından hedef alınabilir. Devlet koruması olmadığında, başvuru sahibi ırkı, etnik kökeni ya da tabiiyeti sebebiyle bir çete tarafından zulüm gördüğü takdirde 1951 Sözleşmesinin ırk ve/veya tabiiyet gerekçeleri uygulanabilir.⁴⁹

(iii) **“Belirli bir Sosyal Gruba” Mensubiyet**

34. BMMYK, belirli sosyal grubu şu şekilde tanımlamaktadır:

Zulüm riskinden hariç ortak bir özelliği paylaşan ya da toplum tarafından grup olarak algılanan kişilerden oluşan grup. Özellik genellikle özünde, değiştirilemez olan ya da kimliğe, vicdana ya da insan haklarının uygulanmasına esas olandır.⁵⁰

Bu tanım Devlet uygulamasında ortaya çıkan iki değişik yaklaşımı bir araya getirmektedir; diğer bir deyişle “korunan özellikler” yaklaşımı ve “sosyal algı” yaklaşımı bir tanımda bir araya gelmiştir. BMMYK’nin görüşüne göre her iki yaklaşım da meşrudur. Grubun bu yaklaşımların her ikisiyle birden değil sadece biriyle tanımlanabilir olması gerekmektedir.⁵¹

35. Bir sosyal grup “sadece, grup üyelerinin muzdarip olduğu zulüm ile ya da haklı nedenlere dayanan ortak bir zulüm korkusu ile tanımlanamasa da” grup üyelerinin zulüm görmüş ya da görüyor olması zulüm ve belirli bir sosyal grup arasındaki potansiyel ilişkiyi gösterebilir.⁵² Ancak tanınmak için grubun, nüfusun geri kalanına

⁴⁹ BMMYK, *El Kitabı*, yukarıda yer alan 39. dipnot, fıkra 68–70, 74–76. Bakınız karar V-95-00138, Kanada, Mülteci Statüsü Belirleme Bölümü, 16 Haziran 1997, ırk ayrımcılığının Kolombiya’da yaygın olduğunu, genç, yoksul, siyah erkeklerin devletin üstü kapalı onayı ile hareket eden çetelerin ortak hedefi haline geldiğini belirtmiştir. Başvuru sahibinin ırkı ve sosyo-ekonomik grubu sebebiyle zulme varan bir ayrımcılıktan muzdarip olduğu belirlenmiştir. Ancak dahili kaçış alternatifi olduğu bulunmuştur; ; *X (re)*, File No. TA7-13448, TA7-13528; TA7-13529, TA7-13530, Kanada, Göç ve Mülteci Kurulu, 28 Temmuz 2008 (16 Eylül 2008’de değiştirildi), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7bad512.html>, bu belge dazlak çetelerin zarar vermesinden korkan bir Roman aileyle ilgilidir; Mülteci Temyiz No. 76259, 76260 & 76261, Yeni Zelanda, Mülteci Statüsü Temyiz Yetkilisi, 16 Aralık 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a1a8c002.html>.

⁵⁰ BMMYK, *Belirli Bir Sosyal Gruba Üyelik hakkında Kılavuz İlkeleri*, yukarıda yer alan 45. Dipnot, fıkra 11–13.

⁵¹ *A.g.e.*, fıkra 14. “Sosyal görünürlük” ve “özellik” ABD içtihatına çetelerle ilgili olanlar da dahil olmak üzere bir dizi kararda belirli bir sosyal grubun tanınması için ek gereklilikler olarak getirilmiştir. Bununla birlikte yakın zamanda (*Francis Gatimi, vd. ile Eric H. Holder davasında*, yukarıda yer alan 30.dipnot) “sosyal görünürlük” gerekliliği sorgulanmıştır. BMMYK’nin bu konudaki pozisyonuyla ilgili daha fazla bilgi için bakınız: *Valdiviezo-Galdamez’e karşı Holder, Başsavcı. Dilekçe Sahibini Desteklemek için Birlikli olarak BMMYK Beyannamesi*, 14 Nisan 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49ef25102.html>; *Doe ile Holder*, BMMYK, Birlikli, yukarıda yer alan 28. Dipnot.

⁵² *A’a karşı Göç ve Etnik İşler Bakanı*, Avustralya, Yüksek Mahkeme, 24 Şubat 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7180.html>. Mahkeme “zulmetme sosyal grubu tanımlayamamakla beraber zulmü gerçekleştirenlerin eylemlerinin toplumda belirli bir sosyal grubu belirlemeye ya da hatta oluşturmaya hizmet ettiği” kararına varmıştır.

göre daha sık suç ya da insan hakları ihlali mağduru olmasına gerek yoktur. Diğer taleplerde olduğu gibi grubun boyutu da konuyla ilgili değildir.⁵³

Özde var olan ve değişmez özellikler

36. Zorla çeteye dahil etme teşebbüslerine direnen ya da çete faaliyetlerine karşı gelen bireyler yaş, toplumsal cinsiyet ve sosyal statü gibi özde var olan ya da değişmeyen özellikleri paylaşıyor olabilirler.⁵⁴ Belirli sosyal statüdeki gençler genellikle çeteler tarafından gerçekleştirilen çeteye alma teşebbüslerine ya da diğer şiddet içeren yaklaşımlara karşı özellikle genç yaşları, kolay etkilenme, bağımlılık, yoksulluk ve ebeveyn rehberliğinin eksikliği gibi onları toplumdan ayıran özellikler sebebiyle daha hassastır. Aslında yapılan son çalışmalar Orta Amerika çetelerinin çeteye alma faaliyetlerinin sıklıkla genç insanları hedef aldığını ortaya çıkarmıştır.⁵⁵ Bu sebeple belirli bir sosyal grubun sosyal statü ile birlikte yaşa dayalı belirlenmesi çetelere katılmayı reddeden başvuru sahipleri söz konusu olduğunda mümkün olabilir. “Yaş” ya da “gençlik” gibi değişmez özellikler zaman içerisinde herhangi bir noktada etkilidir ve değiştirilemez.⁵⁶

37. Çeteye katılmayı reddetme gibi geçmiş eylemler ya da deneyimler geri dönülmez ve bu sebeple de değiştirilmez olarak kabul edilebilir.⁵⁷ Örneğin, *S-E-G Konusunda* (2008), Amerika Birleşik Devletleri Göç Temyiz Kurulu “suç çeteleri tarafından çeteye dahil edilmek üzere hedeflenen ve buna direnen gençlerin ortak geçmiş ve, tanım gereği, değiştirilemeyecek bir deneyime sahip olabileceklerini” kabul etmiştir.⁵⁸ Çeteye geçmişte yaşanan bir ilişki zorla çeteye alınan bireylerin durumunda ilgili değişmez bir özellik olabilir.

Kişinin vicdanına ve insan hakları uygulamasına esas olan özellikler

38. Çete alımlarından kaçarak ya da çete eylemlerine karşı gelerek suça dahil olmaya karşı direnme kişinin vicdanına ve insan haklarının uygulanmasına esas olan bir özellik olarak kabul edilebilir. Çeteye direnişin özünde bireyin hukukun üstünlüğüne uyma

⁵³ BMMYK, *Belirli bir Sosyal Gruba Üyelik hakkında Kılavuz İlkeleri*, yukarıda yer alan 45. dipnot, fıkra 18.

⁵⁴ Bakınız, *VM (FGM - Risks - Mungiki - Kikuyu/Gikuyu) Kenya'ya karşı İçişleri Bakanı*, UKAIT 00049, Birleşik Krallık Sığınma ve Göç Mahkemesi, 9 Haziran 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/484d4a222.html>, bu dava Mungiki örgütünün üyesi olan partnerinden zorla kadın sünneti şeklinde zulüm görmekten korkan kadın sığınmacı ile ilgilidir; tanınan grup ise “Kenya’daki kadınlardır (kız çocuklar).”

⁵⁵ 8-18 yaş aralığındaki gençler çeteye alım eylemlerine karşı özellikle hassastır. Bakınız, the *USAID, Orta Amerika ve Meksika Çete Değerlendirme Raporu*, yukarıda yer alan 11.dipnot, fıkra 15.

⁵⁶ BMMYK, *Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeleri No.8:Mültecilerin statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 ve 1(F) Maddeleri ve 1967 Protokolü çerçevesinde Çocuk Sığınma Talepleri*., 22 Aralık 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>, fıkra 49. Ayrıca, bakınız: *Matter of S-E-G-, et al.*, 24 I&N Dec. 579, ABD Göç Temyiz Kurulu, 30 Temmuz 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4891da5b2.html>, bu belgelerde Mahkeme “yaşın değişkenliğinin kişinin kontrolünde olmadığını ve bir birey geçmişte yaşla tanımlanan belirli bir sosyal grup sebebiyle zulüm görmüşse ya da birey bu tür bir zulmü bireyin yaşı kendisini bu grubun içine dahil edecek bir zamanda yaşadığıysa sığınma talebinin tanınabilir olduğunu” kabul etmiştir, s.538

⁵⁷ BMMYK, *Belirli bir Sosyal Gruba Üyelik hakkında Kılavuz İlkeleri*, yukarıda yer alan 45. Dipnot, fıkra 6.

⁵⁸ Bakınız *Matter of S-E-G [S-E-G Konusu]*, yukarıda yer alan 56. dipnot.

çabası⁵⁹ ve çeteye katılmayı reddedenler için örgütlenmeme özgürlüğü de dahil olmak üzere örgütlenme özgürlüğü vardır.⁶⁰ Eski çete üyelerinin de rehabilitasyon ve iyileşme hakkını kullanmak istediği düşünülebilir.⁶¹ “Kanunlara saygılı” olma inancı olarak adlandırılan söz konusu etik inanç, aslında çetelerin taleplerine boyun eğmesini ve suça karışmasını gerektirmekle eşdeğer olacağı için ilgili kişinin feragat etmesi gerekmeyen temel bir nitelik olarak düşünülebilir.⁶² Örnek vermek gerekirse, Birleşik Devletler mahkemeleri “suça karşı oldukları için çeteye katılmayı reddeden genç insanlar” gibi belirli sosyal grupları tanımıştır.⁶³

39. Bazı başvuru sahipleri, örnek vermek gerekirse, çeteler tarafından “renta” [haraç] ödemeleri ve diğer taleplerini karşılamaları için baskı gören iş sahipleri ve toplu taşıma aracı sürücüleri, işlerini sürdürmenin bir sonucu olarak zulüm korkusu yaşadıklarını belirtmektedir.⁶⁴ Başvuru sahibinin zulümden kaçınması için işini bırakmasını talep etmek keyfi olarak çalışma hakkından mahrum edilmeme hakkının ihlaline eşdeğerdir.⁶⁵ Bu sebeple belirli koşullarda, işten ayrılma mümkün değilse ya da temel insan haklarından vazgeçilmesine neden oluyorsa başvuru sahibinin işine dayalı belirli bir sosyal grup tanınabilir. Bu durum ayrıca çeteler tarafından işlenen suçları araştıran gazetecileri ve bazı Devlet görevlilerinin yolsuzluklarını rapor eden eski emniyet çalışanlarını da içermektedir.⁶⁶

40. “Çete direnişçisinin” (ya da çete üyesinin) aile üyelerinden biri olan başvuru sahibi, örneğin ailesinin çeteye karşı geldiği biliniyorsa, bu ailenin bir üyesi olduğu için zulüm görebilir. Bu tür durumlarda başvuru sahibinin “ailesi” söz konusu belirli sosyal

⁵⁹ Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 14.

⁶⁰ Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 22; Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36510.html>, Madde 16.

⁶¹ Bu tür temel ilkeler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’ne dayanak oluşturmaktadır, Madde 10(3), 14. Bakınız; İnsan Hakları Komitesi, *Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi Genel Yorum No:13 Madde 14 (Adalet İdaresi), Mahkemeler Önünde Eşitlik ve Hukuk çerçevesinde kurulan Bağımsız Mahkemeler tarafından Adil ve Açık Duruşma*, 13 Nisan 1984, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883f90.html>, fıkra 16; *Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Genel Yorum No:21 Madde 10 (Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişilere İnsani Muameler) [I]*, 10 Nisan 1992, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fb11.html>, fıkra 10–13.

⁶² *Islam (A.P.) v. Secretary of State for the Home Department Regina v. Göç Temyiz Mahkemesi ve Diğer Tek taraflı Shah (A.P) (Birleştirilmiş Temyiz). BMMYK Müdahalesi: Müdahil davası*, 25 Mart 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3eb11c2f4.html>; *Doe’ye karşı Holder*, BMMYK, Birlikçi, yukarıda yer alan 28.dipnot, s. 27.

⁶³ *Orozco-Polanco (Re)*, yukarıda yer alan 46.dipnot.

⁶⁴ Örneğin, bakınız, *RRT Case No. 0906782, RRTA 1063*, Avustralya Mülteci İnceleme Mahkemesi, 24 Kasım 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b5708f42.html>, burada tanınan belirli sosyal grup “otobüs, toplu taşıma aracı ve kamyon şoförleridir”.

⁶⁵ Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Hakkında Uluslararası Sözleşmesi, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36c0.html>, Madde 2(2), 6.

⁶⁶ *RPD Dosya No. TA7-04670, TA7-04671, TA7-04672*, yukarıda yer alan 42.dipnot. Asıl başvuru sahibi yazdığı makaleler sebebiyle bir organize suç çetesi tarafından hedef alınmıştır. Kurul “PC’nin XXXXX olduğu ve kendisinden işini bırakması ve Meksika’da başka bir yere gidip saklanması beklenemeyeceğine” karar vermiştir.

grup olarak kabul edilebilir.⁶⁷ Aile üyeleri yukarıda adı geçen gruplara üye oldukları farz edildiği için de zulüm görebilirler.⁶⁸

Sosyal algı yaklaşımı

41. Sosyal algı yaklaşımı ilgili sosyal grubun tanımlanması için uygun olabilir. Çetelere karşı gelmenin insanlar için riskli olduğu kültürel bağlamlarda genellikle çeteler tarafından etkin bir şekilde kontrol edilen birbiriyle yakın ilişkide olan mahallelerde, çetelere direnenler toplumdaki dışlanabilir. Gençlik ve toplumsal cinsiyete ek olarak çetelere dahil edilmek üzere ve diğer çetelerle bağlantılı faaliyetler için hedef alınanlar toplum tarafından, kökenleri, sosyal geçmişi ya da sınıfı sebebiyle bir sosyal grup olarak algılanabilir.⁶⁹ Çetelere dahil edilmek, haraç alınmak üzere ya da diğer amaçlar için düzenli olarak hedef alınan belirli bölgelerden gelen ya da belirli bir geçmişe sahip genç insanlara ilişkin çok fazla örnek mevcuttur.⁷⁰
42. Hatalı şekilde çete üyesi olarak algılanan ancak aslında çeteyle hiçbir bağlantısı olmayan gençler ya da diğer kişiler söz konusu olduğunda, farazi çete üyeliği, ilgili sosyal grubun üyesi olmakla eşdeğer olabilir. Örnek vermek gerekirse, çete üyeleri tutuklandığında yanlarında olan gençler yanlışlıkla çete üyesi sayılabilir. Çetelerin belirli şehirlerin bazı mahalleri üzerinde fiilen kontrolü olması halinde, o mahalleyle bağlantısı olduğu için genç bir insanın hedef alınması sonuç olarak olasıdır. Gençler çete üyeleriyle arkadaş olduklarında da hedef alınabilirler.

Geçmişte ya da şu anda çeteyle bağlantısı olan başvuru sahipleriyle ilgili özel hususlar

43. Geçmişte ya da şu anda çetelerle gönüllü olarak bağlantı kuran bireylerle ilgili talepler, başvuru sahibinin gerçekten belirli bir sosyal gruba üye olup olmadığına dair

⁶⁷ “Aile” ya da “akrabalık bağlarının” birçok yargı alanında mülteci tanımı için “belirli sosyal grubu” oluşturduğu kabul edilmektedir. Örneğin, bakınız, *Matter of Acosta*, A-24159781, ABD Göç Temyiz Kurulu, 1 Mart 1985, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6b910.html>; *Sanchez Trujillo'ya karşı INS*, 801 F.2d 1571, ABD 15.Bölge Temyiz Mahkemesi], 15 Ekim 1986, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a3a3af50.html>. Mahkeme “ ‘belirli bir sosyal grup’ prototip örneğinin belirli bir ailenin, üyelikle ilgili temel endişelerin ve ortak çıkarların odağı olan ailenin, birinci dereceden üyelerinden oluşabileceğini” belirtmiştir, fıkra 26.

⁶⁸ Bakınız, örneğin, *Orejuela'ya karşı Gonzales*, 423 F.3d 666, ABD 7.Bölge Temyiz Mahkemesi, 8 Eylül 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7a9a0a2.html>. Başvuru sahibi, eşini öldüren FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetler) tarafından hedef alınmıştır. Mahkeme eşinin siyasi görüşünün kendisine atfedilmesine dayanarak başvuru sahibine sığınma hakkı vermiştir. Bakınız, *Del Carmen Molina'ya karşı INS*, yukarıda yer alan 33.dipnot.

⁶⁹ Düşük sosyo-ekonomik statüdeki sosyal gruplar bazı yargı yetkileri tarafından tanınmaktadır. Bakınız, örneğin, *MA6-03043*, CanLII 47104, Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, 29 Şubat 2009, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7aa3662.html>, bu Kurul “HIV/AIDS taşıyıcısı yoksul Haitili kadınların” belirli bir sosyal grup oluşturabileceğini kabul etmiştir; *MA0-06253*, CanLII 26873, Kanada Göç ve Mülteci Kurulu], 18 Ocak 2001, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7aa5692.html>, Kurul “büyük toprak sahiplerinin cezasızlıkla ve şiddet kullanarak, yoksul ve dezavantajlı köylülere asgari oranda yaşam onuru ve şansı vermek için tasarlanmış ziraat reformlarına halen karşı geldiklerini ve bu tür bir zirai işbirliğine üye olmanın kimsenin feragat etmesi için zorlanamayacağı kutsal ve temel bir hak olduğunu” ortaya koymuştur. Bakınız, *RRT Case N98/22948*, yukarıda yer alan 26. Dipnot.

⁷⁰ USAID, *Orta Amerika ve Meksika Çete Değerlendirme Raporu*, yukarıda yer alan 11.dipnot, s. 15.Daha fazla bilgi için bakınız; Goodwin-Gill ve Jane McAdam, *Uluslararası Hukukta Mülteci*, 2007 ed., s. 85–86; Michelle Foster, *Uluslararası Mülteci Hukuku ve Sosyo-ekonomik Haklar, Mahrumiyetten Sığınma*, 2007, s. 303–313.

detaylı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. BMMYK'ye göre organize çetelere gönüllü üyelik genellikle 1951 Sözleşmesi çerçevesinde belirli bir sosyal gruba üyelik teşkil etmemektedir. Bu tür grupların suç teşkil eden yapısı sebebiyle bu tür bağlantıları korunan özellik olarak düşünmek insan hakları ve 1951 Sözleşmesinin temelini oluşturan diğer insancıl ilkelerle tutarsız olacaktır.⁷¹

44. Bu tür durumlarda başvuru sahibinin çeteye hangi koşullar altında katıldığını dikkate almak önemlidir. Çeteye zorla alınan bir birey, ilk olarak, suçla bağlantılı bir kişi değil çete faaliyetlerinin mağduru olarak düşünülecektir. Bu husus özellikle çete baskılarına dayanacak yeterli gücü ya da imkanı olmayan gençler için geçerlidir. Gerekli olgunluğa ve zihinsel yeterliliğe sahip olmayan çocukların gönüllü olarak çeteye katıldıkları genellikle düşünülmemelidir.⁷² Ancak, çetelerle bağlantı gönüllü de olsa, suç eylemlerine karışan ya da bu eylemlerden ötürü ceza alanlar da dahil olmak üzere eski çete üyeleri, çeteye bağlantılarından vazgeçtiklerini belirtmeleri ve güvenilir bir şekilde bu çeteleri terk etmeleri koşuluyla, belirli şartlar altında, belirli bir sosyal grup oluşturabilirler. Bu tür durumlarda başvuru sahibinin zulümden mi yoksa kanunu ihlal suçu yüzünden kovuşturmadan/cezadan mı kaçtığını değerlendirmek önemlidir.⁷³ Mülteci statüsü haricinde bırakmaya ilişkin hükümlerden herhangi birinin uygulanıp uygulanmayacağını dikkate almak da gerekli olacaktır (daha fazla bilgi aşağıda (g) Mülteci statüsü haricinde kalma bölümünde ele alınmıştır).

(iv) *Siyasi görüş*

45. Çeteye bağlantılı mülteci talepleri, çetelere göre başvuru sahibinin gerçek ya da farazi siyasi görüşleri ve/veya Devletin çetelere ya da çeteleri hedef alan toplumun diğer kesimleri (örneğin, yasadışı kanun infaz eden gruplar) esas alınarak incelenebilir. BMMYK'ye göre siyasi görüş kavramı “Devlet, hükümet, toplum ya da politika mekanizmasının dahil olabileceği herhangi bir konuda herhangi bir görüşü” kapsayacak kadar geniş bir bağlamda anlaşılmalıdır.⁷⁴

⁷¹ *Arteaga'ya karşı Mukasey*, 511 F.3d 940, ABD 9.Bölge Temyiz Mahkemesi, 27 Aralık 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6be7662.html>, Mahkeme “Arteaga'nın talep ettiğini yapmak söz konusu tüzüğün insancıl amacını açıkça çarpıtmak ve evrensel suçlular için bir sığınak yaratmak olacağını; buna göre bu tür faaliyetlere katılımın çete üyelerinin kimlikleri ve vicdanları için temel ilke olmadığını ve bu sebeple sosyal grup üyeleri olarak koruma için uygun olmadıklarını” belirtmiştir”, 946. Ayrıca bakınız; *Chacon'a karşı INS*, 341 F.3d 533, ABD 6.Bölge Temyiz Mahkemesi, 18 Ağustos 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6bflac2.html>.

⁷² Kanada Vatandaşlık ve Göç Bakanı'na karşı *X*, CanLII 47735), Kanada, Göç ve Mülteci Kurulu, 31 Mayıs 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7a9d2d2.html>, *Kurul Poshteh'e karşı Kanada davasındaki nedenleri kabul etti*, A-207-04, 2005 CAF 85, Kanada Federal Temyiz Mahkemesi, 4 Mart 2005, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47e0e21b2.html>, diğer bir deyişle “örneğin, 12 yaş altındaki bir çocuk söz konusu olduğunda burada [suç teşkil eden bir örgüte, bu bağlamda çeteye] üyelik bulgusu oldukça sıra dışıdır” ve “çocuğun yaşı 18'e yaklaştıkça eylemlerinin anlaşılacağına dair varsayımın daha da arttığına dair bir süreklilik vardır.”

⁷³ BMMYK, El Kitabı, yukarıda yer alan 39. D-dipnot, fıkra 56-59.

⁷⁴ BMMYK, *Uluslararası Koruma hakkında Kılavuz İlkeleri No.1: Mülteci Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesi ve 1967 Protokolü bağlamında Toplumsal Cinsiyet Temelli Zulüm*, 7 Mayıs 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f1c64.html>, fıkra 32. Bu yorum akademik olarak da destek görmüştür; bakınız, örneğin, Goodwin-Gill ve Mc Adam, *Uluslararası Hukukta Mülteci*, yukarıda yer alan 70.dipnot, s.87.

46. 1951 Sözleşmesinin siyasi görüş gerekçesi menşe ülkesinin kendine özel bir coğrafi, tarihi, siyasi, hukuki, yargısal ve sosyo-kültürel bağlamının gerçekliği yansıtmalıdır.⁷⁵ Belirli bağlamlarda, çete faaliyetlerine ya da Devletin çeteyle bağlantılı politikalarına itirazlarını ifade etmek, gücü elinde bulunduranın yöntemlerini ve politikalarını eleştiren bir görüşe eşdeğerdir ve bu sebeple de mülteci tanımını içerisinde “siyasi görüş” gerekçesini teşkil etmektedir.
47. Özellikle Orta Amerika bağlamında Maras gibi güçlü çetelerin toplumu doğrudan kontrol edebileceği ve etkili oldukları bölgelerde fiilen güç uygulayabileceklerini dikkate almak önemlidir. Çetelerin ve belirli Devlet görevlilerinin faaliyetleri, çetelerin devletin bir kesimi ya da bireysel olarak bazı devlet görevlileri üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir etkisi olacak şekilde çok sıkı biçimde birbirine geçmiş olabilir. Devlet görevlilerinin suç faaliyetlerine karıştığı durumlarda, ceza gerektiren eylemlere karşı gelinmesi Devlet yetkililerine karşı gelinmesiyle benzerdir. Bu sebeple, bu tür durumlar belirli koşullar altında Sözleşmenin siyasi görüş gerekçesi çerçevesinde dikkatle incelenmelidir.⁷⁶ Bazı yargı yetkileri ceza gerektiren eylemlere karşı gelinmesinin ya da aksine hukukun üstünlüğünün savunulmasının siyasi görüş olarak düşünülebileceğini kabul etmiştir.⁷⁷
48. Her görüş ayrılığı ifadesi siyasi görüşe eşdeğer olmasa da görüş ayrılığının siyasi görüşten kaynakladığı durumlarda siyasi olabilir.⁷⁸ Çete eylemlerine siyasi ve/veya ideolojik olarak karşı olduğu ve çete de bu görüş ayrılığının farkında olduğu için başvuru sahibinin çetenin yaklaşmasını reddetmesi durumunda siyasi görüşünden ötürü hedef alındığı kabul edilebilir.⁷⁹
49. Belirli koşullarda devletin politikalarına ya da devlet yetkililerinin çeteyle bağlantılı suçları araştırmasına karşı geldiği için zarar göreceğinden korkan bir başvuru sahibi siyasi görüşü sebebiyle mülteci olarak nitelendirilebilir. Bu tür bir eylem Devletin hukuku ve düzeni sağlayamamasına ya da Devlet yetkilileri arasındaki yolsuzluk

⁷⁵ *Mülteci Temyiz No.76044*, Yeni Zelanda, Mülteci Statüsü temyiz Yetkilisi, 11 Eylül. 2008, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48d8a5832.html>, fıkra 84.

⁷⁶ Bakınız, örneğin, *Emilia Del Socorro Gutierrez Gomez'e karşı İçişleri Bakanı*, yukarıda yer alan 22. dipnot, bu dava “bir suç çetesinin haraç tehditleri riskinin normalde siyasi görüş olarak düşünülmemeyeceğini, ancak cezai ve siyasi faaliyetlerin ciddi ölçüde örtüştüğü bazı toplumlarda resmin farklı olabileceğini” belirtmiştir, fıkra 40; *Vassilev'e karşı Kanada Vatandaşlık ve Göç Bakanı*, CanLII 5394 (F.C.), 131 F.T.R. 128, Kanada Federal Mahkemesi, 4 Temmuz 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6bf8502.html>. Mahkeme şu karara varmıştır: “bu davada cezai faaliyet Devlet faaliyetine nüfuz etmiştir. Cezai eylemlere karşı çıkmak devlet yetkililerine karşı çıkma haline gelmiştir. Bu gerçeklere dayanarak başvuru sahibinin zulüm korkusunun suç karşıtı ve ideolojik/siyasi yönleri arasında bir ayrım yoktur. Seçimde hile olduğu için oy kullanmayı reddetmenin siyasi bir görüş olduğu hiçbir zaman inkar edilemez.”

⁷⁷ Örneğin, *Birleşik Devletler Göç Mahkemesi başvuru sahibinin* “hukukun üstünlüğüne inanmak ve yaşamını dürüstçe kazanmak, çete yaşam tarzına ve yasadışı faaliyetlerine eşlik etmeye karşı gelmek” şeklinde siyasi bir görüşü olduğuna karar vermiştir. Bakınız, *Matter of Orozco-Polanco*, yukarıda yer alan 46.dipnot.

⁷⁸ (*Başsavcı*) v. *Ward*, 2 S.C.R. 689, Kanada, Yüksek Mahkeme, 30 Haziran 1993, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b673c.html>. Mahkeme “herhangi bir örgütle her görüş ayrılığı Kanada’da sığınmanın kapılarını açmayacağına; anlaşmazlığın siyasi görüşlerden kaynaklanması gerektiğine” karar vermiştir.

⁷⁹ *Klinko'ya karşı Kanada (Vatandaşlık ve Göç Bakanı)*, 3 F.C. 327; [2000] F.C.J. No. 228, Kanada, Federal Mahkeme, 22 Şubat 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/403f18574.html>.

suçlamasını ifade edemeyişine bir eleştiri olarak görülebilir.⁸⁰ Siyasi görüş gerekçesi, özellikle çete faaliyetlerinin yetkililerin bir kısmıyla iç içe geçtiği ve/veya başvuru sahibinin Devlet yetkilileri tarafından yapılan yolsuzluk ya da diğer hukuksuz önlemlere karşı “muhibir” olarak hareket ettiği durumlarda özellikle uygun olabilir.⁸¹

50. Bazı durumlarda başvuru sahibinin fikri muhalif değil tarafız olarak betimlenebilir.⁸² Örnek vermek gerekirse, kişi bu haliyle kendisinden memnun olduğunu çeteye söyleyerek açık bir şekilde çeteye katılmayı reddederse bu durum söz konusu olabilir. Bu tür durumlarda tarafsızlık, görüş olmaması anlamına gelmez; bilakis, başvuru sahibinin bilinçli ve istemli seçimi bir siyasi görüş teşkil etmektedir. Bu durum özellikle “siyasi tarafsızlığın riskli olduğu ortamlarda” bu şekildedir.⁸³ Siyasi görüş hem olumlu hem de olumsuz şekilde ifade edilebilir. Şüphesiz, çeteye dahil etme teşebbüslerini reddetmek, bir fikrin daha geleneksel siyasi bir tutumla, örneğin, kamuya açık toplantılarda ya da kampanyalarda çeteleri eleştirerek, ifade edilen bir görüş kadar net bir şekilde çete karşıtı düşünceleri ortaya koyabilir.⁸⁴

51. Siyasi görüş başvuru sahibine, kendisi harekete geçmeden ya da kendisi belirli bir beyanda bulunmadan çeteler tarafından da atfedebilir.⁸⁵ Çetenin taleplerine boyun eğmeyi reddetmek çetelerce ihanet olarak görülmektedir ve mağdur gerçekten çete karşıtı olduğunu ifade etse de etmese de çete karşıtı düşünceler çetelerce tipik olarak mağdura atfedilmektedir. Çete faaliyetlerine karşı gelenlerle bağlantısı olan aile üyelerinin de aynı görüşe sahip olduğu düşünülebilir.⁸⁶

e) Dahili kaçış alternatifi

⁸⁰ Bakınız ,örneğin, *TA2-15177*, CanLII 55276, Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, 7 Mart 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7aa7032.html>, bu vaka Devletteki fonların suiistimal edilmesiyle ilgili bilgi sahibi olmasının ailesine yapılan tehditler ve kız kardeşinin kaçırılmasıyla sonuçlanan Perulu başvuru sahibi ile ilgilidir. Başvuru sahibinin farazi siyasi görüşü sebebiyle haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu olduğu tespit edilmiştir; *Demchuk'a karşı Kanada*, CanLII 8677 (F.C.), Kanada Göç ve Mülteci Kurulu, 9 Eylül 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b7aa8572.html>.

⁸¹ *Grava'ya karşı INS*, 205 F.3.d. 1177, ABD 9.Bölge Temyiz Mahkemesi, 7 Mart 2000, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4152e0fa6.html>. Mahkeme devlet yetkililerinin yolsuzluklarını bildiren bir muhibre yönelik tehditlerin siyasi görüş olarak düşünülebileceğini kabul etmiştir.

⁸² Örneğin, bakınız *Sangha'ya karşı INS*, 103 F. 3d, 1482, 1487, ABD 9.Bölge Temyiz Mahkemesi, 1997, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4152e0fc15.html>. Mahkeme şu şekilde ifade etmiştir: “Bu vakalarda mağdur siyasi bir grup tarafından gruba dahil edildi. Mağdur ise bunu reddetti ve siyasi grup tarafından, isteklerine uymadığı takdirde, ölümle tehdit edildi. Bu vakalarda mağdurun reddinin onun siyasi tarafsızlığını gösterdiği ve bunun da siyasi görüşe eşdeğer olduğu ve zulüm eden kişinin tehditlerinin siyasi görüş sebebiyle zulüm olduğu sonucuna vardık.”

⁸³ *Calderon-Medina (Re)*, No. A 78-751-1981, ABD EOIR Göç Mahkemesi, Newark, NJ, 1 Mayıs 2002, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6bfb332.html>.

⁸⁴ *Matter of D-V*, U.S. EOIR, Göç Mahkemesi, San Antonio, Texas, (yayımlanmamış), 9 Eylül 2004.

⁸⁵ Farazi siyasi görüş, zulüm eden kişiler tarafından sığınmacıya atfedilen siyasi görüş olarak tanımlanmaktadır. Bakınız, *Vasquez'e karşı INS*, 177 F.3.d 62, 65, ABD 1.Bölge Temyiz Mahkemesi, 24 Mayıs 1999, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b6c02142.html>. Mahkeme, doğru ya da yanlış şekilde atfedilen farazi siyasi görüşün “sözleşmenin kapsamı dahilinde siyasi zulüm sebebi oluşturabileceği” kararını vermiştir.

⁸⁶ *Althea Sonia Britton'a karşı İçişleri Bakanı*, EWCA Civ 227, Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesi, 7 Şubat 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/403e49454.html>. Temyize giden taraf ve ailesi siyasi sebeplerden ötürü bir çetenin hedefi haline gelmiştir (kuzenleri aktif üye oldukları bir siyasi partiyi bırakmıştır ve bunun sonucu olarak o partiye ihanet ettiklerinden şüphelenilmiştir).

52. Dahili kaçış ya da yer değiştirme seçeneği hem uygun hem de makul olmalıdır. Yer değiştirme, haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu Devlet yetkililerinden kaynaklandığında ya da Devlet yetkilileri tarafından görmezden gelindiğinde ya da müsamaha edildiğinde genellikle uygun görülmez, çünkü Devlet yetkililerinin ülkenin her yerinde yetki sahibi olduğu varsayılmaktadır.⁸⁷ Bu yüzden, bu durum, Devlet yetkilileri çete faaliyetlerine iştirak ettiğinde ya da keyfi ve hukuksuz Devlet önlemlerinden kaynaklanan korku söz konusu olduğunda genellikle yer değiştirme seçeneğini olanaksız kılmaktadır.
53. Başvuru sahibi Devlet dışı aktörlerden gelecek zulümden korktuğunda ilk inceleme, çetenin (ya da benzer grubun) başvuru sahibini önerilen alternatif bölgede izleme becerisine ve Devlet yetkililerinin mevcut kılacağı korumaya yönelik değerlendirmeyi içermektedir.⁸⁸ Nispeten küçük ülkelerde faaliyet gösteren çetelerin erişimi ile daha büyük ülkelerde aktif olan çetelerin erişimi arasında ayırım yapmak önemlidir. Maras gibi birçok Orta Amerika çetesinin ülke ve hatta bölge genişliğinde erişimi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu çetelere ilişkin taleplerde genellikle gerçekçi bir iç kaçış alternatifi olmayabilir.⁸⁹
54. Çete şiddetinden kaçan bireylerin tecrübeleri genellikle, çetelerden kaçmak için mağdurun kendi ülkesi içerisinde koruma aradığını ya da bölge içerisinde yerinin değiştirildiğini ortaya çıkarmıştır. Bu tür teşebbüsler, çeteler başvuru sahibinin evinde, işyerinde ve hatta aile üyelerinin evlerinin yakınlarında görünerek bireyi kırsal alanda olduğu gibi şehirde de tespit ettiğinden genelde başarısız olmuştur. Yetişkin desteği olmayan gençlerin, aile desteği olmaksızın yer değiştirirken daha fazla zorlukla karşılaşması muhtemeldir.

f) Mülteci statüsü haricinde kalma

55. 1951 Sözleşmesinin 1F Maddesinde yer alan hükümler, 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesinde belirtilen mülteci tanımını karşılayan ancak belirli ciddi ve menfur eylemleri gerçekleştirmesi sebebiyle uluslararası korumayı hak etmediği düşünülen bireylerin mülteci statüsünden hariç tutulacağını öngörmektedir. Madde 1F sığınma bütünlüğünü korumayı amaçladığı için titizlikle uygulanmalıdır.⁹⁰

⁸⁷ BMMYK, *Uluslararası Koruma hakkında Kılavuz İlkeleri No.4: Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1(A)2 Maddesi ve/veya 1967 Protokolü çerçevesinde "İç Kaçış ya da Yer Değiştirme Alternatifi"*, 23 Temmuz 2003, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f2791a44.html>, fıkra 13.

⁸⁸ A.g.e. fıkra 15.

⁸⁹ WOLA tarafından belirtildiği üzere, *Kaynak Kılavuz*, yukarıda yer alan 2.dipnot, s.3, "kişi başka bir şehire taşınabilse bile çetenin varlığı her zaman hissedilir ve yer değiştirme çete zulmüne karşı güvenliği sağlamaz. Aile desteği olmayan terk edilmiş çocukların yer değiştirmesi daha düşük ihtimaldir."

⁹⁰ Madde 1F "1951 Sözleşmesinin hükümleri a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine; b)mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine; c) Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacağı" öngörür. BMMYK'nin, Madde 1F'in uygulanmasına yönelik temel ve prosedürel standartlarına ilişkin yorumlayıcı hukuk kılavuzu şu belgede yer almaktadır: BMMYK *Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeleri no.5: Mülteci Statüsü Haricinde kalma Hükümlerinin Uygulanması: Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1F Maddesi*, 4 Eylül 2003, (bundan böyle "BMMYK, Mülteci Statüsü

56. Bireyi 1951 Sözleşmesinin Madde 1F kapsamına sokacak suç faaliyetleriyle ilgili ya da bireyin bu faaliyetlere karışmış olduğuna dair göstergeler olduğu durumda, hakimler mülteci statüsü haricinde bırakma değerlendirmesini yapmak zorundadır.⁹¹ BMMYK'nin Mülteci Statüsü Haricinde Kalmaya İlişkin Kılavuz İlkeleri göz önünde bulundurularak, özellikle çetelerle bağlantılı sığınma talepleriyle ilgili bir dizi husus aşağıda vurgulanmıştır.

(i) **Çetelerle ilgili sığınma talepleri bağlamında, mülteci statüsü haricinde tutulabilen eylemler**

57. Çetelerin faaliyet gösterdiği bağlamlar dikkate alındığında, 1951 Sözleşmesinin 1F Maddesi en uygun maddedir. Bu madde “mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işleyen” kişilerin mülteci statüsü dışında tutulmasını öngörmektedir.⁹²

58. Gasp, soygun, cinayet, şiddet içeren saldırılar, tecavüz, fuhuş, insan kaçırma, insan, uyuşturucu ve silah ticareti ve diğer şiddet içeren suçlar gibi çetelerce işlenen birçok suç 1951 Sözleşmesinin 1F Maddesinde genellikle ciddi suç olarak tanımlanmaktadır.

(ii) **Bireysel sorumluluk**

59. Mülteci statüsü haricinde bırakmanın gerekçelendirilmesi için, Madde 1F kapsamına giren bir suçla ilgili olarak bireysel sorumluluğun ortaya konması gerekmektedir. Bu bağlamda ele alınması gereken üç husus vardır: (i) başvuru sahibinin mülteci statüsü haricinde tutabilen bir eyleme dahil olması; (ii) başvuru sahibinin akli durumu (*cürmü kast*); ve (iii) bireysel sorumluluğu reddetmeye yönelik olası sebepler.⁹³

60. Bir diğer deyişle, inandırıcı ve güvenilir bilgiye dayanarak bireyin söz konusu suçun/suçların maddi unsurlarını gerekli manevi unsurlarıyla (*cürmü kast*) işleyen ya da işlenmesine katıldığını belirlemek önemlidir.⁹⁴ Koşullara bağlı olarak kişi şu şekillerde bireysel sorumluluk taşıyabilir: (i) mülteci statüsü haricinde bırakan suçları bizzat kendisi işleyerek; (ii) başkaları tarafından işlenen suçlar söz konusu olduğunda, bu suçların işlenmesi için başkalarını kışkırtarak (örneğin, planlama, teşvik, emir

Haricinde Kalma hakkında Kılavuz İlkeleri” olarak anılacaktır) <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857684.html>; BMMYK, *Mülteci Statüsü Haricinde Kalma Hükümlerinin Uygulanması hakkında Arkaplan Notu: Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesinin 1F Maddesi*, 4 Eylül 2003, (bundan böyle “BMMYK, *Mülteci Statüsü Haricinde Kalma hakkında Arkaplan Notu*” olarak anılacaktır), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857d24.html>; BMMYK, *1951 Sözleşmesinin 1F Maddesi hakkında Beyanname*, Temmuz 2009, (bundan böyle “BMMYK, Madde 1F hakkında beyan” olarak anılacaktır), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5de2992.html>, ve BMMYK *El Kitabı*, yukarıda yer alan 39. dipnot, fıkra 140–163.

⁹¹ Karar mercileri çetelerle ya da suç faaliyetlerine karışmış diğer gruplarla ilgili sığınma taleplerini incelerken BMMYK'nin, yukarıda adı geçen Madde 1F'in uygulanmasına yönelik temel ve prosedürel standartlarına ilişkin yorumlayıcı hukuk kılavuzuna başvurmalıdır.

⁹² BMMYK, *Mülteci Statüsü Haricinde Kalma hakkında Arka Plan Notu*, yukarıda yer alan 90.dipnot, fıkra 37.

⁹³ A.g.e., fıkra 50-63

⁹⁴ Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsünde yer aldığı üzere, 17 Temmuz 1998, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3a84.html>, Madde 30, bireysel sorumluluk için gerekli maddi unsur genellikle “kasıt” (suçun işlenmesi ya da sonuçlarıyla ilgili olarak) ve “bilgidir” (koşullar ve sonuçlarla ilgili olarak).

yoluyla); ya da (iii) kendi eylemlerinin suçun işlenmesini kolaylaştırdığı diğerleri tarafından bilinecek şekilde suçun işlenmesine büyük bir katkıda bulunarak (örneğin, yardım ve yataklık ya da ortak bir suç örgütüne katılma).⁹⁵ Çeteyle bağlantılı sığınma taleplerine ilişkin olarak özellikle ortak bir suç örgütüne katılma hususu konuyla ilgilidir.

61. Bireyin çete üyesi olması kendi içerisinde bireyin mülteci statüsü haricinde bırakan eylemler için bireysel bir yükümlülüğü olmasını gerektirmez. Bununla birlikte, “siyasi olmayan ciddi suçlara” karıştığı rapor edilen çetelerle bağlantısı olmuş olan başvuru sahipleri için faaliyetlerine, rollerine ve sorumluluklarına yönelik detaylı bir inceleme yapılması gereklidir. Bazı durumlarda, çetenin hedeflerine, faaliyetlerine, yöntemlerine ve diğer koşullara bağlı olarak, mülteci statüsü haricinde bırakan eylemlerde bireysel sorumluluk, özellikle şiddet yanlısı bir gruba gönüllü üyelik olduğunda farz edilebilir.

V. SONUÇ

62. Açıkça görüldüğü üzere organize çetelerin faaliyetlerinden bir şekilde etkilenen her birey uluslararası koruma hakkına sahip olmamaktadır. Örnek vermek gerekirse, çete şiddeti mağdurları Devletin etkili koruma sağlayabildiği ya da sağlamak istediği durumlarda genel olarak mülteci statüsü için uygun değildir. Suç faaliyetlerinden ötürü hukuki kovuşturmadan kaçan çete üyeleri çoğunlukla 1951 Sözleşmesinin mülteci statüsü tanınmasına ilişkin kriterleri karşılamamaktadır. Bununla birlikte, bazı durumlarda, Devletin çete şiddetine karşı korumak için kullandığı yöntemlerin kendisi baskıcı olabilir. Buna ek olarak, siyasi olmayan ciddi suçlar işlemiş kişiler normal olarak çete mağduru olarak değil sıradan suçlu olarak kabul edilir ve 1951 Sözleşmesi çerçevesinde mülteci korumasından hariç tutulur.
63. Çete şiddeti toplumun geniş kesimlerini, özellikle de hukukun üstünlüğünün zayıf olduğu kesimleri etkileyebilir. Bununla birlikte, açıkça görülüyor ki, belirli bireyler özellikle çete mağduru olma riski altındadır. Yaşları, işleri, sosyo-ekonomik statüleri ve çetelere uyum sağlamayı reddetmeleri sebebiyle hedef alınabilirler. Birçok sığınma talebi şiddetin içerisinde kalan dışlanmış gençlerden gelmektedir. Çeteler misilleme tehdidinde bulduklarında ya da taleplerine zorla uymalarını sağlayacak baskı kurduklarında bu gençlerin aile üyeleri de sıklıkla bu denklem içerisine çekilmektedir.
64. Çeteyle bağlantılı sığınma taleplerinde dikkate alınması gereken karmaşık hukuki sorunlardan biri korkulan zulüm ile 1951 Sözleşmesinde listelenen gerekçelerden bir ya da daha fazlası arasında ilişki kurulmasıdır. Bu anlamda içtihatlar kesinlikle tek tip değildir. Bazı yargı yetkilerinde, “gangsterlerin elinde” zarar görme korkusunun bir Sözleşme gerekçesi olmadığı, talep sahibinin sadece parası ya da organize bir çete tarafından intikam sebebiyle hedef alındığı öne sürülmektedir. 1951 Sözleşmesi

⁹⁵ BMMYK, *Mülteci Statüsü Haricinde Kalma Hükümlerinin Uygulanması hakkında Arka Plan Notu*, yukarıda yer alan 90.dipnot, fıkra. 50–56.

gerekçelerinden “belirli bir sosyal gruba üyelik” ile bağlantı, muhtemel “grup” sadece korkulan zulüm ile tanımlandığı için kimi zaman kurulamamaktadır.

65. Bu Notta atfedilen son zamanlardaki hukuksal gelişmelerden bazılarında görüldüğü üzere, gerekli olan nedensel ilişki belirli koşullar altında kurulabilir. BMMYK’nın görüşü, 1951 Sözleşmesi gerekçelerine ilişkin yorumun yeni ortaya çıkan grupları kapsayacak ve yeni zulüm risklerine karşılık verecek şekilde kapsayıcı ve esnek olması gerektiği yönündedir. Özellikle nüfuzlu ve güçlü çetelerin var olduğu topluluklarda yaşayan ancak bu çetelere direnmeye çalışan gençler 1951 Sözleşmesinin amaçları çerçevesinde belirli bir sosyal grubu oluşturabilir. Buna ek olarak, çeteye bağlantılı şiddetten kaçan insanların siyasi görüşleri sebebiyle, özellikle suç faaliyetlerinin ve siyasi faaliyetlerin yoğun bir şekilde örtüştüğü durumlarda, haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu olabilir. Etkili bir Devlet koruması olmadığında bireyler şiddet yoluyla dini ve etnik ideolojileri izleyen çetelerin elinde zulüm görmekten korkabilirler.